

Edukacja dzieci w zakresie bezpieczeństwa ich aktywności w lesie

Wiesława Ł. Nowacka, Paweł Staniszewski, Alicja Gasek

Abstrakt. Współcześnie las traktowany jest przez mieszkańców miast, jak dowodzą badania, przede wszystkim jako miejsce rekreacji, wypoczynku oraz realizacji działań hobbystycznych. Szersze, częściowo odrębne spojrzenie należy do mieszkańców małych społeczności regionów wiejskich, żyjących blisko lasu i z lasów. Las daje miejsce pracy, jest źródłem dodatkowego zarobku. Uboczne produkty leśne pełniły i nadal pełnią szczególną rolę w żywieniu i rozwoju mieszkańców wsi. W zbieraniu grzybów i owoców runa leśnego w celu sprzedaży i na potrzeby własne często biorą udział całe rodziny, w tym dzieci. Wiek przedszkolny i wczesnoszkolny to czas bardzo intensywnego rozwoju umysłowego, ruchowego i społecznego dziecka. Wiek ten to najbardziej właściwy okres dla zdobywania umiejętności i przyzwyczajzeń, kształtowania nawyków i postaw, które stanowią podstawę działania i postępowania ludzi dorosłych. W tym okresie życia podstawą edukacji oraz zasadniczym przejawem wszelkiej aktywności jest zabawa. Stanowi to szczególne wyzwanie dla opiekunów i nauczycieli, którzy dodatkowo muszą być przygotowani na nieposkromioną aktywność i innowatywność, które często zaskakują dorosłych. Zaprojektowane i opracowane materiały wspomagające edukację dzieci w zakresie bezpiecznych zachowań w różnorodnym środowisku, w tym leśnym, powinny spełniać różnorakie funkcje i mogą przyjmować zróżnicowaną formę: książeczki do malowania, gry edukacyjnej, puzzli, krzyżówek, scenariuszy zabaw. Szczególnie miejsce należy przyznać „lekcjom bezpieczeństwa w przyrodzie” – LBP, które w tani, dostępny, skuteczny sposób, korzystając z naturalności postaw i działania dzieci, przekazują wiedzę z zakresu bezpieczeństwa zachowań w lesie. LBP może być prowadzona w każdym naturalnym, bądź zbliżonym doń środowisku aktywności, na zdobywających współcześnie popularność przygodowych i naturalnych placach zabaw.

Słowa kluczowe: edukacja dzieci, leśnictwo, bezpieczeństwo, zagrożenia, ergonomia

Abstract. Education of children in terms of their safe activity in the forest. Today, the forest is treated by the urban population, as research shows, primarily as a place of recreation, leisure and hobby activities. Production functions of forests become the background. Wider, partly distinct look is presented by residents of small rural communities living near the forests. Non wood forest products have been playing a special role in nutrition and development of the rural population. In collecting mushrooms and forest fruits there are often involved entire families, including children.

Early childhood and first grade age is of the most intensive progress of mental and motor skills as well as social development of the child. This age is the most

appropriate period to acquire the skills, habits and attitudes that underpin the actions of an adult. In this period of life the basis for education and basic manifestation of activity is fun. This poses a particular challenge for caregivers and teachers who also must be prepared to unbridled activity and innovativeness that often surprise adults.

Designed and developed materials to support the early childhood and first grade age education of children, intended to grow their safety and secure behaviour in various environments, including forest, should fulfil a variety of functions and can take diverse forms: colouring books, educational games, puzzles, crossword puzzles, scenarios playground. A special place should be given to „safety lessons in nature” - SLN, which in a cheap, accessible, efficient manner, using natural attitudes and actions of children, allow transfer of knowledge in the field of safety behaviours in the forest. SLN can be conducted in any natural environment or close to it. Appropriate place for such activity are adventure and natural playgrounds which are becoming more and more popular.

Keywords: early childhood education, forestry, security, risks, ergonomics

Wstęp

Spojrzenie na lasy uległo w ostatnich trzech dekadach znaczącej zmianie. Przeszacowanie wartości niesionych przez lasy następuje w całym świecie, w tym oczywiście w Europie i Polsce. Dobra materialne płynące z lasu, uzyskiwane w głównej mierze ze sprzedaży surowca drzewnego, nie są już dłużej widziane jako podstawowe pożytki płynące z lasów i leśnictwa. Punkt widzenia zależy głównie od tego, jak częsty kontakt z lasem ma dana grupa użytkowników, jakie pożytki dotychczas były przez nią realizowane. Współcześnie las traktowany jest przez mieszkańców miast, jak dowodzą badania, przede wszystkim jako miejsce rekreacji, wypoczynku oraz realizacji działań hobbistycznych (Konijnendijk i in. 2005). Szersze, częściowo odrębne spojrzenie należy do mieszkańców małych społeczności regionów wiejskich, żyjących blisko lasu i z lasów. Uboczne produkty leśne pełniły i nadal pełnią szczególną rolę w żywieniu i rozwoju mieszkańców wsi. W zbieraniu grzybów i owoców runa leśnego w celu sprzedaży i na potrzeby własne często biorą udział całe rodziny, w tym dzieci (Nowacka 2014, Staniszewski, Nowacka 2015).

Wielu psychologów twierdzi, że podstawą wychowania dzieci jest dopuszczenie pełnej realizacji twórczych postaw dzieci, jako ich naturalnej cechy i dążności. Wdrażanie dzieci do aktywnego i odważnego podejmowania problemów, pozwala ukształtować kreatywność, otwartość na nowe problemy, czyli uzyskanie cech tak oczekiwanych u osób dorosłych, innowacyjnych i otwartych na wyzwania przyszłości.

Aktywność dziecka stanowi o jego dobrostanie. Prawo zaś każdego dziecka do zabawy, jako jednego z elementów nieodłącznych dzieciństwu gwarantuje konwencja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. Powszechne jest praktykowanie w warunkach edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej kontaktu z naturą. Służą temu specjalnie przygotowane naturalne place zabaw, jak i celowo realizowany ruch i zabawa dzieci w warunkach terenowych. Zmieniło się wraz z rozwojem psychologii rozwojowej i wychowaw-

czej wieku dziecięcego podejście do aktywności w przestrzeni otwartej, z rozumianej jedynie jako „możliwość wyładowanie energii”, na traktowanie jej jako jednego z niezbędnych czynników kształtowania samodzielności, odpowiedzialności, pewności, uświadamiania sobie przez dziecko otaczającej rzeczywistości. Współczesna psychologia rozwojowa potwierdza, że dzieci potrzebują zabawy. Potrzebują zabawy z innymi dziećmi bez nadzoru dorosłych. Tylko w takiej zabawie mogą nauczyć się radzenia sobie z emocjami, nawiązywania przyjaźni, rozwiązywania konfliktów i wielu, wielu innych umiejętności (New, Cochran 2007). Opieka dorosłych, rodziców, wychowawców podczas aktywności dzieci jest oczywista, jest to jedna z przesłanek zawarta w przywołanej Konwencji o Prawach Dziecka. Opieka, która powinna wspierać inspirującą, zróżnicowaną i co bardzo ważne, bezpieczną eksplorację środowiska, tego w postaci lasu, łąki, pola i tego specjalnie przygotowanego dla młodego odbiorcy w postaci naturalnych placów zabaw. Lekcja bądź zajęcia prowadzone w lesie różnią się zasadniczo od tych prowadzonych w pomieszczeniach. Są mniej ustrukturyzowane, pozwalają na większą samodzielność dzieci, podejmowanie własnej inicjatywy, kształtowania pewności i zaufania do siebie oraz do innych uczestników. Dzieci uzyskując swobodę działania, w dużym stopniu samodzielnie wykonując różnorodne działania, uczą się podejmować decyzje, rozwiązywać problemy, tworzyć reguły i przestrzegać ich oraz traktować innych jak równych sobie (Gray 2015, Kenny 2013). Nic nie zastąpi takiego poligonu doświadczalnego dla kształtującego się organizmu i charakteru. To jednak wiąże się ze wzrostem prawdopodobieństwa zdarzeń nieprzewidywanych i potencjalnie niebezpiecznych dla zdrowia a nawet życia dzieci.

Zagrożenia, jakie stoją przed młodym uczestnikiem kontaktu ze środowiskiem naturalnym mogą płynąć z samego charakteru zabawy, jej współuczestników, kontaktu z przyrodą nieożywioną, roślinami i zwierzętami. Niektóre z zagrożeń wynikają z samej istoty otoczenia i jego naturalności, inne zaś są niestety spowodowane przez twórcę, projektanta placu zabaw, ścieżki dydaktycznej, innych obiektów infrastruktury. Opiekun i kreator dziecięcej aktywności w naturze powinien umieć wykorzystać szeroką wiedzę o potencjalnych zagrożeniach dla zapewnienia najmłodszemu maksymalnej ochrony zdrowia i życia (Kenny 2013, Constable 2014).

We współczesnym projektowaniu jest mowa o projektowaniu ergonomicznym, jako specyficznej metodzie, która przyjmuje jako zasadniczy postulat humanizację techniki (Nowacka, 2010), gdzie kryteria humanocentryczne są nadrzędne w stosunku do pozostałych.

Projektowanie uniwersalne, z jego ergonomicznym kontekstem powinno być wykorzystane w kreowaniu naturalnego placu zabaw. W środowisku naturalnym tracą na znaczeniu elementy wykreowane przez świadomego projektanta; wagi zaś nabiera wiedza o bezpieczeństwie, postawa edukatora, umiejętność przekazu, które cechują dobrego przewodnika zarazem wychowawcę.

Cel badań

Autorzy postawili sobie za długofalowy cel badawczy opracowanie zasad bezpiecznego postępowania w lesie, które zostaną udostępnione w planowanej publikacji: „Przewodnik-bezpieczny las dla każdego”. Wstępnym krokiem, omówionym w niniejszym artykule, jest próba usystematyzowania wiedzy w zakresie bezpieczeństwa aktywności dzieci podczas realizacji zajęć w warunkach naturalnych lub zbliżonych do takich.

Przedstawiona wiedza ułatwi opiekunom, rodzicom realizującym wspólnie z dziećmi zajęcia w terenie, na zachowanie bezpieczeństwa podczas zabaw w lesie bez niepotrzebnego i nadmiernego ograniczania samodzielności dzieci w trakcie aktywności. Szczególnego znaczenia

nabiera wiedza w zakresie bezpieczeństwa i ergonomii aktywności dzieci w dobie rozwoju tendencji do tworzenia przygodowych i naturalnych (ekologicznych) placów zabaw dla dzieci.

Metodyka i zakres badań

Bazując na własnej autorów wiedzy z zakresu leśnictwa, bezpieczeństwa pracy i aktywności człowieka, ergonomicznych jej uwarunkowaniach, przeprowadzono dodatkowo kwerendę dostępnych publikacji omawiających zagadnienia psychologii rozwojowej oraz bezpieczeństwa dzieci w czasie ich zróżnicowanej aktywności realizowanej w terenie.

Rezultaty

W wyniku przeprowadzonych badań określono podstawowe źródła zagrożeń, na jakie napotkać może dziecko realizujące aktywność w lesie samodzielnie z innymi dziećmi bądź z opiekunem, rodzicem, nauczycielem.

Odrębnym zagadnieniem, pozostającym poza niniejszym opracowaniem, jest bezpieczeństwo użytkowania różnorodnych obiektów infrastruktury społecznej i turystyczno-rekreacyjnej, które zaprojektowane zostały dla celu, jakim jest zabawa i wypoczynek z dziećmi. Obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa należy do właścicieli placów zabaw (gwarancję bezpieczeństwa daje zgodność z normami obowiązującymi w odniesieniu do wyposażenia placów zabaw. Wybrane normy zamieszczono w rozdziale „Literatura”). Jednym z istotnych obowiązków jest stosowanie się do instrukcji kontroli i konserwacji przekazanych przez wykonawcę placu zabaw oraz jego elementów składowych. Należy podkreślić, że ostatecznie to właściciele decydują czy ich place zabaw są bezpieczne. W tej aktywności pomocna może być współpraca z Centrum Kontroli Placów Zabaw (spółka działająca od 2006r.), bądź z miejscowymi służbami odpowiedzialnymi za administrowanie terenem (Kosmala 2008).

Zagrożenia w czasie aktywności w lesie

Przestrzeń zabaw wydzielona w lesie ma otoczenie naturalne i charakterystyczne dla danego drzewostanu. Niebezpieczeństwo niesione może być przez pewne gatunki roślin, grzybów, które albo z racji zawartych w nich substancji, albo struktury mogą być groźne dla zdrowia a nawet życia (Mowszowicz 1952, Polakowska 1982, Ożarowski, Jaroniewski 1989, Antkowiak 1998, Grzywacz, Staniszewski 2003). Służby odpowiedzialne za dany teren powinny sprawić, by rośliny z poniższej listy (lista niepełna, zawiera bardziej pospolite rośliny niebezpieczne zwłaszcza dla dzieci) nie znalazły się w bezpośrednim sąsiedztwie placu przeznaczonego na aktywizację dzieci. Nie jest celowe eliminowanie wszystkich roślin potencjalnie niebezpiecznych. Niektóre, na przykład posiadające kolce (berberysy, tarnina), lecz niezbyt mocne, mogą a nawet powinny być obecne w otoczeniu przestrzeni zabawy dla nauczania dzieci respektu przed przyrodą.

Niebezpieczne rośliny:

- barszcz Sosnowskiego – roślina o właściwościach toksycznych i parzących,
- ciemiernik – roślina trująca o atrakcyjnych kwiatach,
- cis pospolity – roślina trująca o atrakcyjnych kolorystycznie owocach,

- jałowiec – kłujące igły, trujące szyszkojagody atrakcyjne kolorystycznie,
- jeżyna – roślina kłująca,
- kalina koralowa – roślina trująca o atrakcyjnych kwiatach i owocach,
- konwalia majowa – roślina trująca o atrakcyjnych kwiatach i owocach,
- kruszyna pospolita – roślina trująca o atrakcyjnych kolorystycznie owocach,
- modrzewnica zwyczajna – roślina trująca, atrakcyjna kolorystyka liści,
- naparstnica – roślina trująca, atrakcyjna kolorystyka kwiatów,
- psianka czarna, słodkogórz – roślina trująca o atrakcyjnych kolorystycznie owocach,
- robinia akacjowa – roślina kłująca
- róża dzika – roślina kłująca,
- szakłak pospolity – roślina trująca o atrakcyjnych kolorystycznie owocach,
- szalejadowity – roślina silnie trująca,
- tojad – roślina silnie trująca,
- trzmielina zwyczajna – roślina trująca o atrakcyjnych kolorystycznie owocach,
- wawrzynek wilczełyko – roślina trująca o atrakcyjnych kolorystycznie owocach.

Zagrożenia ze strony zwierząt

Zagrożenia niesione przez zwierzęta dziko żyjące wiążą się przede wszystkim z naturalną u dzieci ciekawością, która może prowadzić do chęci zbliżenia się do zwierząt, głaskania i przytulania ich. Konflikt między rozwijaniem u dzieci samodzielności, ciekawości i jednocześnie ostrożności w sytuacjach krytycznych wymaga od opiekuna, rodzica szczególnych umiejętności przekazu wiedzy. Zagrożenia niesione przez wybrane gatunki fauny spotykane w naszych lasach przedstawia tab. 1. Należy podkreślić, że w przypadku dzieci reakcje na poszczególne zagrożenia są często większe i występują szybciej niż u dorosłych.

Tab. 1. Przedstawiciele fauny leśnej stanowiący zagrożenie dla dzieci

Table 1. Forest fauna representatives posing a danger to children

Zwierzę	Rodzaj niesionych zagrożeń i ich skutki
Dzik	Siła zwierzęcia, zwłaszcza samicy zdeterminowanej obroną młodych stanowi istotne zagrożenie dla ludzi
Walęsające się psy i koty	Pogryzienia, wścieklizna.
Żmija zygzakowata	Ukąszenia prowadzą do obrzęku, zacerwienia, bolesności w miejscu ukąszenia. Pojawiają się: zawroty głowy, gwałtowne pocenie się, błądź, przyspieszenie tętna i oddechu, nudności, wymioty, ogólne osłabienie, drgawki
Owady żądłące (pszczoły, osy, szerszenie)	Bolesność, pieczenie, swędzenie, zacerwienie i obrzęk miejsca użądlenia. U osób uczulonych mogą wystąpić objawy: dreszcze, podwyższona temperatura ciała, ból i zawroty głowy przyspieszenie tętna, duszność i zaburzenia oddychania. Mnogość użądleń zwiększa zagrożenia dla zdrowia i życia. Najgroźniejszą reakcją na użądlenie jest wstrząs anafilaktyczny
Kleszcze	Podrażnienie skóry, świąd, obrzęk, wtórne zakażenia skóry, naciek zapalny, owrzodzenia, gorączka. Choroby przenoszone przez kleszcze (m.in. KZM, borelioza i inne).
Dziko żyjące zwierzęta zachowujące się w sposób nienaturalny, bez lęku podchodzące do człowieka	Zwierzę może być nosicielem wirusa wścieklizny.

Zagrożenia wynikające z procesów technologicznych prowadzonych w lesie

Prace z zakresu pozyskiwania drewna, hodowli lasu, inżynieryjnego zagospodarowania terenu i inne mogą stanowić zagrożenie, jeśli tylko zostaną zlekceważone tablice informujące o ich prowadzeniu. Zgromadzony na składnicach leśnych bądź przy drogach leśnych surowiec w postaci mniej lub bardziej prawidłowo ułożonych i zabezpieczonych stosów, stanowi istotne zagrożenie dla dzieci, w których naturze leży chęć do wspinania się, skakania, zdobywanie przeszkód (fot. 1). Szczególnie wielkim zagrożeniem jest praca ciężkich, nowoczesnych maszyn, których widok może zaciekawiać i prowokować do zbliżania się. Opiekun planujący prowadzenie lekcji w naturze powinien wyprzedzająco, przed wyjściem w teren uzyskać pełną informację od miejscowego leśniczego bądź w biurze nadleśnictwa o prowadzonych pracach.

W przypadku czasowego wyłączenia możliwości wstępu do lasu z innych przyczyn (zabiegi chemiczne, zwalczanie lisów, zagrożenie pożarowe) należy ściśle stosować się do zaleceń pracowników Lasów Państwowych.

Fot. 1. Zagrożenia ze strony zwykłej działalności z zakresu pozyskiwania drewna w lesie
Photo 1. Threats arising from ordinary activities in the field of timber harvesting in the forest

Zagrożenia ze strony infrastruktury technicznej i wyposażenia

Las jest w tym samym czasie wykorzystywany jednocześnie przez zróżnicowane grupy użytkowników. W tym samym miejscu mogą znaleźć się różne grupy, których ścieżki mogą się krzyżować. Projektowanie przestrzeni wypoczynkowych w lesie, zwłaszcza miejsc zabawy

przeznaczonych dla dzieci, wymaga od twórcy szerokiej wiedzy nie tylko o samym procesie inżynierskiego tworzenia, ale o zasadach ergonomii. Dzięki humanocentrycznemu podejściu do tworzenia, pozwala ona kreować elementy w pełni użyteczne, bezpieczne, możliwie komfortowe. W walory estetyczne, wizualne swobodnie mogą być nałożone na ergonomiczny twór techniczny. W trakcie projektowania przebiegu zróżnicowanych aktywności konieczne jest przewidywanie potencjalnych zagrożeń wynikających na przykład z jednoczesnej obecności leśnych szlaków konnych oraz ścieżek narciarskich, ścieżek edukacyjnych, leśnych placów zabaw w tym samym obiekcie leśnym.

Opiekun, rodzic, nauczyciel może skorzystać z prostych list kontrolnych, które uświadamiają obecność i znaczenie dla bezpieczeństwa dzieci różnorodnych elementów składowych otoczenia (fot. 2). Oczywiście jest korzystanie z takich list kontrolnych (przykład zarysu prostej listy problemowej zawiera podrozdział niniejszego opracowania) przez służby administrujące obiektem.

Fot. 2. Zagrożenia ze strony nieprzemysłanej działalności projektowej – drut kolczasty zastosowany na wysokości dostępnej dla dzieci

Photo 2. Threats from ill-conceived project – barbed wire used at a height accessible to children

Lekcje Bezpieczeństwa w Naturze

Zabawa połączona może i powinna być z nauką, poszerzaniem wiedzy o środowisku, naturze i potencjalnych zagrożeniach. Szczególne miejsce należy przyznać „lekcjom bezpieczeństwa w przyrodzie” – LBP, które w tani, dostępny, skuteczny sposób, korzystając z naturalności postaw i działania dzieci, przekazują wiedzę z zakresu bezpieczeństwa zachowań w lesie. Propozycją dla LBP może być lekcja zbioru owoców runa leśnego i grzybów, z jednoczesnym przekazaniem wiedzy o zagrożeniach, niebezpieczeństwach obecnych w naturalnym środo-

wisku. LBP powinna być poprzedzona oceną przez osobę prowadzącą, stanu infrastruktury technicznej i przyrodniczej obiektu, na terenie którego odbędzie się zabawa i nauka. Pomocna w przygotowaniu do zajęć terenowych będzie Lista Kontrolna.

Uniwersalna Lista Kontrolna Bezpieczeństwa Placu Zabaw i Wypoczynku – zarys

Listy kontrolne (LK) to narzędzie analityczne zaproponowane przez ergonomię na początku lat 60. ubiegłego wieku. Od tego czasu zostały one rozpowszechnione i znajdują zastosowanie w każdym praktycznie obszarze projektowym. Także w odniesieniu do projektowania placów zabaw dla dzieci powstały celowe listy kontrolne. Lokalne działania przedstawicieli właściwych służb (Kosmala 2008), prowadzą do powstania miejscowych rozwiązań, które wzorują się między innymi na zachodnioeuropejskich, amerykańskich propozycjach (Anon. 2008, Anon. 2015). Poszczególne listy kontrolne różnią się w szczegółach, ale wszystkie podkreślają znaczenie bezpieczeństwa dzieci, za które odpowiedzialność przyjmuje właściciel, organizator danego miejsca zabawy.

Podstawowe zagadnienia, które powinny znaleźć się w arkuszu oceny konkretnego miejsca zabawy, plenerowej edukacji dzieci, to:

1. Powierzchnia wokół poszczególnych urządzeń służących aktywnej zabawie. Rodzaj zastosowanego materiału.
2. Głębokość amortyzującej wyściółki, należna szerokość pasa bezpieczeństwa, zabezpieczenie wszystkich przestrzeni wkoło urządzeń.
3. W przypadku tworzenia bezpiecznego podłoża wokół huśtawek konieczność uwzględnienia co najmniej podwójnej ich wysokości.
4. Odległości między poszczególnymi sprzętami – dla każdego urządzenia wyższego niż 70cm odległość do innego wyposażenia nie mniejsza niż 2,70m (możliwość wykorzystania prostych wzorów do oceny rozmieszczenia poszczególnych sprzętów i obiektów.
5. Obecność ostrych krawędzi i punktów, niebezpiecznych sprzętów (np. haki, haczyki, wystające gwoździe, śruby itp.).
6. Miejsca potencjalnie stanowiące pułapkę (barierki wydzielające część przestrzeni, drabiny powinny mieć odległość między szczebelkami, bądź innymi elementami dzielącymi, mniejszą od 9 cm lub większą od 23 cm).
7. Miejsca wyboiste, wystające elementy na ścieżkach, korzenie, kamienie.
8. Obecność ochrony przed upadkiem (relingi, barierki) na wszystkich elementach wyniesionych ponad powierzchnię terenu-podesty, rampy, schodki.
9. Regularna kontrola stanu urządzeń, podłoża i przestrzeni miejsca zabaw i terenowej edukacji.
10. Utrzymanie miejsca w czystości, konserwacja roślinności i najbliższego otoczenia.
11. Regulamin przypisany dla danego obiektu, miejsca.
12. Harmonogram kontroli, konserwacji i napraw oraz jego realizacja.
13. Zapewnienie nadzoru dorosłych nad dziećmi korzystającymi z miejsca i urządzeń.

Szczegółowa lista kontrolna wymaga uwzględnienia normatywów odnoszących się do poszczególnych urządzeń, nawierzchni, otoczenia. Należy pamiętać, że każde urządzenie na placu zabaw jest obiektem małej architektury (fot. 3), odnoszą się więc do niego przepisy ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.

Fot. 3. Plac zabaw w otoczeniu leśnym – zastosowanie listy kontrolnej ułatwi stworzenie i podtrzymanie bezpieczeństwa użytkowników

Photo 3. Playground in the forest - use of the checklist will make it easier to create and maintain user safety surrounding

Podsumowanie

Edukacja dzieci w zakresie bezpieczeństwa ich aktywności w lesie prowadzona w naturalnym otoczeniu, ergonomicznych warunkach użytkowanej przestrzeni, przez opiekuna świadomości zagrożenia podczas ich naturalnej ruchliwości i zabawy. Ułatwieniem dla prowadzenia takiej edukacji są lekcje, zajęcia realizowane w przyrodzie – LBP. Promowana w ostatnich latach w Niemczech, Szwecji, Danii, Czechach koncepcja przedszkola „bez drzew i ścian”, przedszkola leśnego stwarza w sposób naturalny potrzebę rozwijania wiedzy o lesie, w tym także o potencjalnych zagrożeniach, niebezpieczeństwach. Bez tej wiedzy idea zaistnienia przedszkola leśnego jest niemożliwa.

Stosowanie list kontrolnych na etapie tworzenia przestrzeni aktywnie użytkowanej przez dzieci pozwala na pełne uwzględnienie ich zróżnicowanych wymagań i potrzeb.

Literatura

- Anon. 2008. Playground Handbook for Inspectors. (http://www.playgrounds.uokik.gov.pl/download/en_handbook.pdf. Dostęp 2015.12.20).
- Anon. 2015. Public Playground Safety Handbook. U.S. Consumer Product Safety Commission. Saving Lives and Keeping Families Safe. (<https://www.cpsc.gov/PageFiles/122149/325.pdf>. Dostęp 2015.12.20).
- Antkowiak L. 1998. Rośliny lecznicze, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań.
- Constable K. 2014. Bringing the Forest School Approach to your Early Years Practice. A David Fulton Book. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Gray P. 2015. Wolne dzieci. Jak zabawa sprawia, że dzieci są szczęśliwsze, bardziej pewne siebie i uczą się lepiej? Wyd. Mind.
- Grzywacz A., Staniszewski P. 2003. Wiem co zbieram w lesie. Multico.

- Kenny E. K. 2013. Forest Kindergartens: The Cedarsong Way, Vashon, Washington.
- Konijnendijk, C.C., Nilsson, K., Randrup, Th.B., Schipperijn, J. Red. 2005 Urban forests and trees: A reference book. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York.
- Kosmala M. 2008. Jak stworzyć bezpieczne miejsce zabaw dziecięcych. Poradnik. Wydawca: Miasto Stołeczne Warszawa 00-950 Warszawa, pl. Bankowa 3/5. http://www.plac zabaw.uokik.gov.pl/download/pl_podrecznik_warszawa_um.pdf-dostęp 2015.12.20).
- Mowszowicz J. 1952. Rośliny trujące lub szkodliwe dla człowieka z uwzględnieniem ich właściwości leczniczych, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1952
- New R., Cochran M. Red. 2007. Early childhood education. An International Encyclopaedia. Praeger. Westport, Connecticut, London.
- Nowacka W.Ł. 2010. Ergonomia i ergonomiczne projektowanie stanowisk pracy. Materiały dydaktyczne dla słuchaczy Studiów Podyplomowych „Bezpieczeństwo i ochrona człowieka w środowisku pracy i ergonomia”. Wydawnictwo Politechniki Warszawskiej.
- Nowacka W.Ł. 2014. Pospolite-niepospolite dobra lasu na naszym stole. Wstępne rezultaty badań wiedzy studentów wybranych kierunków studiów w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. SiM CEPL, Rogów: 38 (1): 206-212.
- Ożarowski A., Jaroniewski W. 1989. Rośliny lecznicze i ich praktyczne zastosowanie, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych. Warszawa, Wydanie II
- PN-EN 1176-1-2000 – Wyposażenie placów zabaw. Część 1. Ogólne wymagania bezpieczeństwa i metody badań.
- PN-EN 1176-1-2008 – Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie. Część 1. Ogólne wymagania bezpieczeństwa i metody badań .
- PN-EN 1176-2-2001 – Wyposażenie placów zabaw. Część 2. Dodatkowe, specjalne wymagania bezpieczeństwa i metody badania dla huśtawek.
- PN-EN 1176-2-2008 – Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie. Część 2. Dodatkowe wymagania bezpieczeństwa i metody badań huśtawek.
- PN-EN 1176-3-2001 – Wyposażenie placów zabaw. Część 3. Dodatkowe, specjalne wymagania bezpieczeństwa i metody badań dla zjeżdżalni.
- PN-EN 1176-3-2008 – Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie. Część 3. Dodatkowe wymagania bezpieczeństwa i metody badań zjeżdżalni .
- PN-EN 1176-4-2008 – Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie. Część 4. Dodatkowe wymagania bezpieczeństwa i metody badań kolejek linowych.
- PN-EN 1176-5-2001 – Wyposażenie placów zabaw. Część 5. Dodatkowe, specjalne wymagania bezpieczeństwa i metody badań dla karuzeli.
- PN-EN 1176-5-2008 – Wyposażenie placów zabaw i nawierzchnie. Część 5. Dodatkowe wymagania bezpieczeństwa i metody badań karuzeli.
- PN-EN 1176-6-2001 – Wyposażenie placów zabaw. Część 6. Dodatkowe, specjalne wymagania bezpieczeństwa i metody badań dla urządzeń kołyszących.
- PN-EN 1176-7-2000 – Wyposażenie placów zabaw. Część 7. Wskazówki instalowania, sprawdzania, konserwacji i eksploatacji.
- PN-EN 1177-2001 – Nawierzchnie placów zabaw amortyzujące upadki. Wymagania bezpieczeństwa i metody badania.
- Polakowska M. 1982, Leśne rośliny zielarski, PWRiL, Warszawa, Wydanie II.
- Staniszewski P., Nowacka W.Ł. 2015. Regulacje użytkowania i obrotu leśnych grzybów jadalnych. SiM CEPL, Rogów, 44 (3):180-188.
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane. Dz.U. 1994 Nr 89 poz. 414, z późn. zm.

Wiesława Ł. Nowacka, Paweł Staniszewski, Alicja Gasek

Katedra Użytkowania Lasu,

Wydział Leśny, SGGW Warszawa

wieslawa_nowacka@sggw.pl, pawel_staniszewski@sggw.pl, alicja_gasek@sggw.pl